УДК 327(520:510):341.225:323
DOI https://doi.org/10.32782/2707-5206.2026.42.3

Велика О. В.
старший викладач,
кафедра суспільних комунікацій та регіональних студій,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
к. 40, Французький бул., 24/26, м. Одеса, 65058, Україна
E-mail: o.velyka@onu.edu.ua
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-0435-743X

ТЕРИТОРІАЛЬНА СУПЕРЕЧКА НАВКОЛО СЕНКАКУ/ДЯОЮЙДАО/ ДЯОЮЙТАЙ: ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІРИ

Статтю присвячено дослідженню територіальної суперечки навколо островів Сенкаку/Дяоюйдао/Дяоюйтай як одного з тривалих і складних конфліктів у Східній Азії, що має суттєвий вплив на геополітичну ситуацію, регіональну безпеку та сучасні міжнародні відносини в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Розглянуто сутність територіальних суперечок, їхні історичні передумови, політичні та економічні чинники виникнення, а також особливості розвитку й можливі перспективи врегулювання. Основну увагу зосереджено на аналізі позицій Китаю, Японії та Тайваню щодо належності островів, відмінностей у трактуванні історичних подій і документів, а також використанні міжнародно-правових аргументів для обґрунтування територіальних претензій. Проаналізовано основні етапи еволюції суперечки: від формування японського адміністративного контролю над островами наприкінці XIX століття та особливостей їхнього статусу після Другої світової війни до загострення протистояння внаслідок зростання інтересу до природних ресурсів Східнокитайського моря. Визначено значення американсько-японських домовленостей щодо адміністративного управління островами Рюкю та Дайто, а також подій 2012 року, які спричинили посилення дипломатичної напруженості між Китаєм і Японією. Окрему увагу приділено взаємозв'язку територіальних претензій із питаннями морської безпеки, контролю над стратегічними просторами та захисту національних інтересів держав. Досліджено суспільно-політичний вимір територіального конфлікту, зокрема роль історичної пам'яті, національних наративів, офіційної дипломатичної комунікації та медійного дискурсу у формуванні суспільного сприйняття суперечки. З'ясовано, що територіальні претензії є не лише предметом міжнародно-правового протистояння, а й інструментом внутрішньополітичної мобілізації, конструювання образу зовнішнього опонента та легітимації зовнішньополітичних рішень. Виявлено особливості використання Китаєм, Японією та Тайванем історичних і правових аргументів для представлення власних позицій на національному та міжнародному рівнях. Зроблено висновок, що тривалість суперечки навколо Сенкаку/Дяоюйдао/Дяоюйтай зумовлена поєднанням історичних розбіжностей, стратегічного значення островів, економічних інтересів і складної системи регіональних відносин. Неврегульованість питання суверенітету та періодичне посилення політичної й безпекової напруженості зберігають ризики подальшої ескалації. Перспективи подальших досліджень пов'язано з порівняльним аналізом комунікативних стратегій учасників суперечки, впливу історичної пам'яті та цифрових медіа на формування суспільних уявлень,

© Велика О. В., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

а також можливостей дипломатичного врегулювання територіальних розбіжностей у контексті трансформації безпекового середовища Східної Азії.
Ключові слова: територіальні суперечки, Сенкаку/Дяоюйдао/Дяоюйтай, геополітика, міжнародні конфлікти, регіональна безпека, суспільно-політичний дискурс, стратегічна комунікація, Китай, Японія, Тайвань.

Актуальність теми дослідження. Постановка проблеми в загальному вигляді, її зв'язок з науковими або практичними задачами. Азійсько-Тихоокеанський регіон відомий значною кількістю територіальних суперечок, які створюють напруженість у відносинах між державами та впливають на регіональну безпеку. Територіальні конфлікти у XXI столітті досить поширені явища з різноманітною природою конфліктів: від давнього походження територій до змін державних кордонів після Другої світової війни. Суперечка за острови Сенкаку/Дяоюйдао/Дяоюйтай є одним із найдовших і найнапруженіших конфліктів у Східній Азії. Група островів розташована у Східнокитайському морі між Японією, Китаєм і Тайванем. Хоча острови невеликі за розміром, вони мають стратегічне значення для економічного розвитку країни, зміцнення геополітичних позиції держави в регіоні та контролю над торгівельними шляхами. Напруження між державами періодично загострюється, що свідчить про складність та важливість врегулювання конфлікту.

Актуальність теми дослідження. Загострення територіальних суперечок в Азійсько-Тихоокеанському регіоні виступає важливим чинником трансформації сучасної системи міжнародних відносин. Особливе місце серед них займає конфлікт навколо Сенкаку/Дяоюйдао, що характеризується не лише геополітичним протистоянням між Китаєм і Японією, але й активним використанням дискурсивних практик для легітимації територіальних претензій.

У сучасних умовах інформаційного суспільства та гібридних форм конфліктів зростає роль суспільно-політичного дискурсу як інструменту впливу на внутрішню та міжнародну аудиторії. Через медіа, офіційні заяви та публічну дипломатію формуються національні наративи, які відображають стратегічні інтереси держав та сприяють конструюванню образу «іншого».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічну основу дослідження територіальної суперечки навколо островів Сенкаку/Дяоюйдао/Дяоюйтай становлять наукові праці з проблематики територіальних конфліктів, міжнародного права, геополітики, історичної пам'яті та стратегічної комунікації, а також офіційні документи Японії, Китаю, Тайваню та США. Комплексне вивчення цієї проблеми потребує поєднання історичного, структурно-функціонального, порівняльного та дискурс-аналітичного підходів, що дає змогу розглядати суперечку не лише як конфлікт щодо територіального суверенітету, а і як багатовимірне явище міжнародної політики, пов'язане з формуванням національних наративів, дипломатичною аргументацією та регіональною безпекою.

Загальнотеоретичне підґрунтя аналізу територіальних конфліктів формують дослідження В. Оостервельда, С. Спігелер і Т. Свейса, викладені у праці «Вихід за межі: територіальні конфлікти в сучасному світі» (Oosterveld et al., 2015). Автори розглядають територіальні конфлікти як значущий чинник міжнародної безпеки та звертають увагу на особливості їх виникнення й розвитку в сучасному світі. Цей підхід створює основу для інтерпретації суперечки навколо островів як

складової ширшої системи регіональних геополітичних суперечностей. Додаткове теоретичне значення має дослідження Г. Балдаккіно «Дяоюйдао, Дяоюйтай чи Сенкаку? Креативні рішення тривалої суперечки у Східнокитайському морі з перспективи досліджень островів» (2016), у якому розглянуто можливості альтернативного осмислення конфлікту та пошуку підходів до його врегулювання (Baldacchino, 2016).

Історичні та міжнародно-правові аспекти територіальних претензій розкрито в монографії У. Сугануми «Суверенні права й територіальний простір у китайсько-японських відносинах: іредентизм та острови Дяоюй/Сенкаку» (2000). Дослідник аналізує формування територіальних претензій у контексті історії китайсько-японських відносин, що дає змогу простежити взаємозв'язок між історичними інтерпретаціями, уявленнями про суверенітет і політичним обґрунтуванням територіальних вимог (Suganuma, 2000). Міжнародно-правовий вимір проблеми поглиблює праця М. Г. Лохи «Статус-кво після війни та правове врегулювання територіальної суперечки між Китаєм і Японією щодо островів Сенкаку/Дяоюйдао» (2016), присвячена можливостям правового розв'язання конфлікту (Loja, 2016). У поєднанні ці дослідження дають підстави розглядати міжнародно-правові аргументи не ізольовано, а в контексті історичного розвитку двосторонніх відносин і політичної інтерпретації територіальної належності.

Політичні та безпекові аспекти суперечки висвітлено у статті П. Дж. Сміта «Суперечка щодо островів Сенкаку/Дяоюйдао: відкладена криза» (2013). Автор аналізує потенціал конфлікту до загострення та його вплив на відносини між Японією і Китаєм (Smith, 2013). А. О. Огуннойкі у статті «Суперечки у Східнокитайському морі: аналіз територіальних претензій Китаю та Японії» (2020) зосереджується на аргументах сторін щодо спірних територій (Ogunnoiki, 2020). Сучасні геополітичні та морські аспекти проблеми розглядають П. Мідфорд і А. Естгаген у праці «Східнокитайське море: приклад океанічної геополітики та морського конфлікту» (2024), що дає змогу співвіднести двосторонню суперечку з ширшими процесами стратегічного суперництва та забезпечення морської безпеки (Midford & Østhagen, 2024).

Окремий напрям досліджень становить аналіз політичної комунікації, націоналізму та стратегічних наративів. О. Бурджу у статті «Китайський націоналізм крізь призму китайсько-японської суперечки щодо островів Дяоюй/Сенкаку» (2023) розглядає зв'язок між територіальним конфліктом і націоналістичними інтерпретаціями в Китаї (Burcu, 2023). Дж. Шао в дослідженні «Територіальна суперечка всередині країни: конкуренція стратегічних наративів щодо політики націоналізації островів Дяоюй/Сенкаку в Японії» (2023) аналізує внутрішньополітичний вимір територіального питання та боротьбу інтерпретацій щодо політики Японії стосовно островів (Shao, 2023). Ці праці є особливо важливими для дослідження того, як територіальні претензії перетворюються на елемент політичної мобілізації, колективної ідентичності та легітимації зовнішньополітичного курсу.

Історико-картографічний вимір суперечки висвітлено у статті К.-Х. Япа, Ю.-В. Чена та К.-К. Хуана «Острови Дяоюйтай на офіційних картах Тайваню: до та після 1971 року» (Yap et al., 2012). Автори досліджують картографічне відображення островів у різні періоди, що має значення для аналізу історичної аргументації територіальних претензій. Дослідження Й. Ю та Дж. Ю. Кіма «Стабільність близькості: стійкість китайсько-японських відносин у контексті суперечки щодо

Сенкаку/Дяоюйдао» (2019) доповнює цей напрям аналізом здатності двосторонніх відносин зберігати певну стабільність попри наявність тривалого територіального конфлікту (Yu & Kim, 2019). Важливу групу джерел становлять офіційні документи, які відображають позиції сторін і формують емпіричну основу порівняльного аналізу дипломатичної комунікації. Брошура Міністерства закордонних справ Японії «Острови Сенкаку» (2023) систематизує японську аргументацію щодо належності островів, тоді як документ Міністерства закордонних справ Китайської Республіки (Тайвань) «Десять фактів про острови Дяоюйтай» (2016) представляє тайванську позицію щодо цього питання (Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2023; Ministry of Foreign Affairs, Republic of China [Taiwan], 2016). Зіставлення цих матеріалів дає змогу виявити відмінності у трактуванні історичних подій, використанні правових аргументів і способах конструювання дипломатичних наративів. Додаткове значення має Угода між Японією та Сполученими Штатами Америки щодо островів Рюкю та Дайто (1971), яка стосується передання Японії адміністративних прав на відповідні території та є важливим джерелом для вивчення історичного контексту американсько-японських відносин у регіоні (Agreement between Japan and the United States of America, 1971).

Отже, наявна наукова література забезпечує теоретичне підґрунтя для комплексного аналізу суперечки навколо островів Сенкаку/Дяоюйдао/Дяоюйтай у міжнародно-правовому, історичному, геополітичному та безпековому вимірах. Водночас зіставлення дослідницьких підходів і офіційних документів засвідчує потребу в подальшому вивченні суспільно-політичного виміру конфлікту. Особливої уваги потребують механізми репрезентації територіальних претензій у дипломатичній і внутрішньополітичній комунікації, роль історичної пам'яті у формуванні національних наративів, а також вплив цих наративів на сприйняття суперечки громадськістю та динаміку китайсько-японських відносин.

Виділення невирішених раніше частин проблеми, яким присвячується стаття. Незважаючи на значну кількість досліджень, присвячених міжнародно-правовим аспектам територіальної суперечки навколо островів Сенкаку/Дяоюйдао/Дяоюйтай, її суспільно-політичний вимір потребує подальшого вивчення. Зокрема, недостатньо уваги приділено тому, як Японія, КНР і Тайвань представляють свої територіальні претензії в офіційній комунікації та медійному просторі, звертаючись як до власного суспільства, так і до міжнародної спільноти.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз особливостей формування територіального конфлікту щодо Сенкаку/Дяоюйдао та виявлення комунікативних стратегій, що використовуються Китаєм і Японією для обґрунтування своїх позицій у межах міжнародного інформаційного простору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Територіальні спори є одним із традиційних предметів дослідження міжнародного права та теорії міжнародних відносин, оскільки стосуються суверенітету держав, визначення державних кордонів, контролю над територіями та доступу до стратегічно важливих ресурсів. У міжнародно-правовій практиці поняття спору охоплює розбіжності щодо права або факту, конфлікт правових позицій чи інтересів сторін (International Court of Justice, n.d.). Відповідно, територіальний спір можна розглядати як різновид міжнародного спору, предметом якого є правова належність певної території, проходження кордону, обсяг територіального суверенітету або здійснення юрисдикції над відповідним простором. Водночас необхідно розрізняти сам факт існування

територіальної суперечки, фактичний контроль над територією та міжнародно-правові підстави суверенітету: ці категорії не є тотожними й можуть по-різному інтерпретуватися сторонами конфлікту.

Нормативною основою сучасного міжнародно-правового регулювання територіальних спорів є Статут Організації Об'єднаних Націй. Його стаття 2 закріплює принцип суверенної рівності держав, обов'язок мирного врегулювання міжнародних спорів і заборону погрози силою або її застосування проти територіальної цілісності чи політичної незалежності будь-якої держави (United Nations, 1945, Art. 2). Ці положення конкретизуються в Декларації про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН, ухваленій резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 2625 (XXV) 1970 року, а також у Манільській декларації про мирне вирішення міжнародних спорів 1982 року. Зазначені документи підтверджують, що територіальні претензії мають розглядатися в межах міжнародного права, а не реалізовуватися шляхом одностороннього застосування сили (United Nations General Assembly, 1970, 1982).

Водночас міжнародне право не обмежується забороною застосування сили, а передбачає різні засоби мирного врегулювання спорів, такі як переговори, посередництво, примирення, арбітраж, судове вирішення та звернення до регіональних механізмів. Вибір конкретного способу залежить від характеру спору, позицій сторін і наявності відповідних міжнародно-правових підстав для юрисдикції судового чи арбітражного органу. Зокрема, Міжнародний суд ООН розглядає спори між державами за умови визнання ними його юрисдикції у відповідній справі (International Court of Justice, n.d.). Отже, наявність міжнародно-правових механізмів створює інституційні можливості для врегулювання територіальних розбіжностей, однак сама по собі не гарантує досягнення компромісу.

У теоретичному вимірі пояснення територіальних конфліктів пов'язане з кількома основними дослідницькими підходами. Реалістична перспектива акцентує увагу на безпеці, стратегічному положенні території, співвідношенні сил і прагненні держав зберегти або розширити свій вплив. П. Хут у монографії «Відстоюючи свої позиції: територіальні спори та міжнародні конфлікти» (1996) на матеріалі 129 територіальних спорів за 1950–1990 роки досліджує причини виникнення, тривалості та ескалації територіальних конфліктів, поєднуючи реалістичні пояснення з аналізом внутрішньополітичних чинників ухвалення зовнішньополітичних рішень (Huth, 1996). Такий підхід дає змогу розглядати територію не лише як об'єкт юридичної претензії, а й як ресурс безпеки, політичного впливу та стратегічного позиціювання.

Важливий внесок у дослідження стратегічної поведінки держав зробив Д. Б. Картер у статті «Стратегія територіального конфлікту» (2010). Автор аналізує, як стратегічне розташування спірної території впливає на поведінку держав, зокрема на їхні рішення щодо зміцнення контролю над нею та ризиків військової ескалації (Carter, 2010). Це дослідження дає підстави враховувати не лише заявлені правові претензії, а й матеріальні та стратегічні характеристики території. Водночас пояснення територіальних конфліктів не можна зводити виключно до боротьби за ресурси або безпеку, оскільки їхня динаміка залежить також від внутрішньополітичної конкуренції, суспільних уявлень та способів публічного обґрунтування державних позицій.

Особливе значення для сучасного аналізу має дискурсивний вимір територіальних суперечок. Територіальні претензії формулюються й легітимуються через дипломатичні заяви, правові документи, історичні наративи, картографічні матеріали та публічні звернення політичних лідерів. Унаслідок цього територія набуває не лише матеріального й юридичного, а й символічного значення, пов'язаного з історичною пам'яттю, національною ідентичністю та уявленнями про справедливість. Дж. Шао у статті «Територіальна суперечка всередині країни: конкуренція стратегічних наративів щодо політики націоналізації островів Дяоюй/Сенкаку в Японії» (2023) досліджує конкуренцію політичних інтерпретацій навколо подій 2012 року. Автор показує, як різні наративи могли впливати на сприйняття територіального питання та на його перетворення на предмет політичної мобілізації (Shao, 2023). Цей підхід є важливим для розуміння того, як суперечка відтворюється не лише на дипломатичному рівні, а й у внутрішньополітичному дискурсі.

Дискурсивний аналіз передбачає розмежування між офіційною правовою аргументацією сторін і дослідницькою оцінкою її переконливості. Наприклад, посилання на історичні карти, давні акти управління, міжнародні угоди або фактичне здійснення адміністративного контролю можуть використовуватися державами для обґрунтування власних претензій. Однак такі матеріали не мають автоматично однакової доказової сили: їхнє значення залежить від контексту, змісту, часу створення та відповідних норм міжнародного права. Тому офіційні документи доцільно аналізувати порівняльно, зіставляючи формулювання, правові підстави, історичні посилання та способи представлення інтересів сторін.

Ліберальний підхід до міжнародних відносин доповнює реалістичне пояснення, акцентуючи увагу на ролі демократичних інститутів, економічної взаємозалежності та міжнародних організацій. Б. М. Рассетт і Дж. Р. Оніл у праці «Трикутник миру: демократія, взаємозалежність та міжнародні організації» (2001) обґрунтовують значення взаємодії цих чинників для зниження ймовірності міждержавної війни (Russett & Oneal, 2001). Водночас цей підхід не означає, що демократичні держави або економічно взаємозалежні країни не мають територіальних суперечок. Його аналітичне значення полягає в тому, що міжнародні інституції, сталі комунікаційні канали, дипломатичні процедури та взаємні економічні інтереси можуть створювати додаткові стимули для стримування ескалації й пошуку мирних рішень.

Таким чином, сучасне тлумачення територіальних спорів потребує комплексного підходу, який поєднує міжнародно-правовий аналіз, дослідження стратегічних інтересів держав і вивчення політичного дискурсу. Нормативні документи визначають допустимі межі поведінки держав і механізми мирного врегулювання, тоді як наукові дослідження пояснюють причини тривалості конфліктів, чинники їхньої ескалації та способи політичної легітимації територіальних претензій. У контексті суперечки навколо островів Сенкаку/Дяоюйдао/Дяоюйтай такий підхід дає змогу досліджувати не лише розбіжності між позиціями Японії, Китаю і Тайваню, а й те, як історичні інтерпретації, правова аргументація та стратегічні наративи впливають на суспільне сприйняття конфлікту й перспективи його врегулювання.

Сучасні територіальні претензії щодо островів Сенкаку/Дяоюйдао/Дяоюйтай значною мірою пов'язані з подіями кінця XIX століття, коли Японія здійснювала адміністративне оформлення контролю над островами. Починаючи з 1885 року японська влада проводила обстеження цієї території. Згідно з офіційною позицією

Токіо, результати обстежень засвідчили відсутність постійного населення та ознак контролю з боку інших держав, що стало підставою для застосування принципу *terra nullius*. У січні 1895 року кабінет міністрів Японії ухвалив рішення про включення островів до складу префектури Окінава (Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2023). Того ж року за Сімоносекським договором Китай передав Японії Тайвань і Пескадорські острови. Водночас належність Сенкаку до територій, переданих за цим договором, залишається предметом розбіжностей у японській і китайській історико-правовій аргументації (Suganuma, 2000; Ogunnoiki, 2020).

Наприкінці XIX – на початку XX століття на островах здійснювалася господарська діяльність, зокрема перероблення риби та виробництво сушеного тунця. Згодом постійне населення залишило острови, і вони поступово втратили значення як осередок економічної діяльності (Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2023).

Після завершення Другої світової війни острови опинилися під адміністративним управлінням США як частина архіпелагу Рюкю. Сан-Франциський мирний договір 1951 року передбачав відмову Японії від прав на Тайвань і Пескадорські острови, тоді як управління островами Рюкю регулювалося окремими положеннями договору. У червні 1971 року США та Японія підписали угоду про повернення адміністративних прав на острови Рюкю та Дайто, яка набула чинності 15 травня 1972 року. Територія, охоплена угодою, включала й Сенкаку. Водночас передача адміністративних повноважень не означала остаточного врегулювання розбіжностей щодо суверенітету над островами (Agreement between the United States of America and Japan concerning the Ryukyu Islands and the Daito Islands, 1971; Suganuma, 2000).

Упродовж першої половини XX століття питання територіальної належності островів не мало такого політичного значення, як у наступні десятиліття. Показовим є використання назви «Сенкаку» в окремих китайських документах і публікаціях, зокрема в газеті «Женьмін жибао» у 1953 році. Однак історичні карти та документи по-різному інтерпретуються учасниками суперечки, що ускладнює формування спільного бачення її історичних передумов (Suganuma, 2000; Yap et al., 2012).

Новий етап розвитку територіальної суперечки пов'язаний із геологічними дослідженнями наприкінці 1960-х років, які вказали на можливість наявності покладів нафти й природного газу в Східнокитайському морі. Після оприлюднення результатів досліджень значення прилеглих морських просторів у політичних і економічних розрахунках зацікавлених сторін зросло. На початку 1970-х років КНР і Тайвань висунули територіальні претензії щодо островів, посилаючись на історичні зв'язки з Китаєм. Японія, зі свого боку, відхилила ці претензії та продовжила здійснювати адміністративний контроль над архіпелагом (Suganuma, 2000; Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2023; Ministry of Foreign Affairs, Republic of China (Taiwan), 2016).

Особливо помітне загострення відбулося у 2012 році, коли японський уряд придбав три острови у приватного власника. Китайська сторона розцінила цей крок як зміну статус-кво, що спричинило дипломатичну напруженість і посилення активності китайських патрульних суден поблизу островів. Як зазначає Д. Цзє (Jie, 2023), події 2012–2014 років можна розглядати крізь призму зміни підходів до територіальної суперечки – від відкладення питання суверенітету до практики регулярного патрулювання. У 2013 році Китай оголосив про створення зони іден-

тифікації протиповітряної оборони (ADIZ) у Східнокитайському морі, яка охопила повітряний простір над спірними островами.

Подальше ускладнення безпекової ситуації пов'язане з розширенням діяльності берегової охорони КНР та ухваленням у 2021 році китайського закону про берегову охорону. Закон передбачає можливість застосування сили за визначених умов у морських просторах, на які Китай поширює свою юрисдикцію. Водночас США неодноразово підтверджували застосовність статті V американсько-японського Договору про взаємне співробітництво та безпеку до островів Сенкаку, які перебувають під адміністративним контролем Японії.

Важливим аспектом суперечки є її суспільно-політичний вимір. Територіальне питання поступово стало не лише предметом дипломатичних переговорів і безпекової політики, а й складовою внутрішньополітичної комунікації та формування національних наративів.

У Китаї питання Дяоюйдао тісно пов'язане з історичною пам'яттю про японську експансію та уявленнями про національний суверенітет. Особливо виразно це проявилося під час антияпонських протестів 2012 року, які супроводжувалися бойкотами японських товарів, а в окремих випадках і насильницькими діями. О. Бурку у своєму дослідженні китайського націоналізму показує, як у висвітленні територіальної суперечки використовуються протиставлення «своїх» і «чужих», історичні наративи та різні механізми формування суспільної підтримки (Burcu, 2023).

У Японії загострення ситуації навколо Сенкаку також впливає на внутрішньополітичні дискусії щодо національної безпеки, оборонної політики та відносин із Китаєм. Територіальна суперечка використовується різними політичними акторами для обґрунтування власних підходів до захисту державних інтересів. Водночас японський політичний дискурс не є однорідним: поряд із прихильниками посилення безпекових заходів існують позиції, орієнтовані на дипломатичне врегулювання та запобігання ескалації (Smith, 2013; Yu & Kim, 2019).

Тайвань, попри власні територіальні претензії щодо островів Дяоюйтай, підтримує розвинені політичні та економічні зв'язки з Японією. Це зумовлює необхідність поєднання аргументації щодо суверенітету з практичними питаннями двосторонньої співпраці, зокрема у сфері рибальства. Офіційна позиція Тайваню наголошує на історичних і правових підставах територіальних претензій, водночас залишаючи простір для дипломатичної взаємодії (Ministry of Foreign Affairs, Republic of China (Taiwan), 2016).

Таким чином, територіальна суперечка навколо Сенкаку/Дяоюйдао/Дяоюйтай поєднує історичні, міжнародно-правові, геополітичні та суспільно-політичні аспекти. Її тривалість пояснюється не лише відмінностями у трактуванні суверенітету, а й значенням островів для регіональної безпеки, внутрішньополітичних процесів та формування національних уявлень. Водночас збереження дипломатичних і економічних зв'язків між Японією та Китаєм свідчить про складний характер взаємодії конфліктних і кооперативних чинників у двосторонніх відносинах (Yu & Kim, 2019).

Висновки дослідження та перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Територіальна суперечка навколо островів Сенкаку/Дяоюйдао/Дяоюйтай є багатовимірним міжнародно-політичним конфліктом, зумовленим історико-правовими розбіжностями, стратегічним значенням Східнокитайського

моря, інтересами щодо природних ресурсів і морської безпеки, а також використанням територіального питання для формування національних наративів. Її тривалість пояснюється відсутністю узгодженого трактування історичних документів і співвідношення адміністративного контролю та суверенітету.

Історичною передумовою суперечки стало включення островів до території Японії в січні 1895 року. Японія обґрунтовує свою позицію відсутністю суверенітету іншої держави над островами на момент їх приєднання. Китай вважає їх історичною частиною своєї території, пов'язує з Тайванем і посилається на Сімоносекський договір 1895 року, Каїрську та Потсдамську декларації. Повернення Японії адміністративних прав на Окінаву в 1972 році поглибило розбіжності, оскільки сторони по-різному оцінюють правове значення американсько-японських домовленостей. Зростання інтересу до ресурсів Східнокитайського моря наприкінці 1960-х – на початку 1970-х років посилило стратегічне значення островів, а придбання японським урядом трьох островів у 2012 році стало тригером ескалації, спричинивши загострення дипломатичних відносин і активізацію китайської морської присутності.

Позиції учасників залишаються принципово відмінними. Японія вважає острови невіддільною частиною своєї території, підтримує фактичний адміністративний контроль і заперечує наявність спору, що потребує врегулювання. Китай наполягає на власному суверенітеті та розглядає присутність своїх державних суден як захист територіальних і морських інтересів. Тайвань також заявляє про належність островів Дяоюйтай до своєї території, водночас наголошуючи на необхідності мирного врегулювання. Отже, конфлікт відображає не лише юридичні суперечності, а й конкуренцію національних ідентичностей, історичної пам'яті та стратегічних наративів.

Суспільно-політичний вимір суперечки виявляється у використанні історичних подій, дипломатичних заяв, картографічних матеріалів і медіа для обґрунтування територіальних претензій та мобілізації громадської думки. У Китаї питання островів пов'язується з пам'яттю про японську експансію, у Японії – з національною безпекою та оборонною політикою, а на Тайвані – з обстоюванням територіальних прав і підтриманням регіональної стабільності. Різні назви островів відображають конкуруючі національні перспективи, однак самі по собі не визначають їхньої юридичної належності.

Сучасна ситуація характеризується збереженням адміністративного контролю Японії за відсутності погодженого вирішення питання суверенітету. За даними японських офіційних джерел, у 2025 році китайські судна берегової охорони перебували в прилеглій зоні навколо островів упродовж 357 днів. Японія також повідомляла про повторні входження суден у територіальні води та інцидент із китайським вертольотом у травні 2025 року. Ці відомості відображають японську офіційну оцінку, тоді як Китай обґрунтовує свою присутність власними територіальними претензіями. Важливим чинником стримування залишається союз США та Японії. У спільній заяві від 7 лютого 2025 року підтверджено поширення статті V двостороннього договору безпеки на острови Сенкаку, що перебувають під адміністративним управлінням Японії. Водночас це не розв'язує суперечки щодо суверенітету (Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2026; Ministry of Defense of Japan, 2026; The White House, 2025).

У середньостроковій перспективі найбільш імовірним є збереження напруженого статус-кво, де Японія утримуватиме адміністративний контроль, Китай

продовжуватиме морську присутність, а США – підтверджуватимуть союзницькі зобов'язання. Основними ризиками залишатимуться випадкові зіткнення, помилкова оцінка намірів і локальна ескалація, особливо в разі одночасного загострення ситуації в Тайванській протоці. Альтернативою є поступове зниження напруженості через дипломатичний діалог, кризову комунікацію та узгодження практичних правил поведінки в морському просторі без обов'язкового негайного врегулювання питання суверенітету.

Отже, розвиток суперечки визначатиметься взаємодією прагнення сторін зберегти фактичний контроль, внутрішньополітичного значення історичних наративів і дієвості механізмів міжнародного стримування. Зниження ризиків залежатиме від здатності сторін запобігати одностороннім діям і підтримувати дипломатичні канали. Подальші дослідження доцільно зосередити на порівнянні стратегічних наративів Китаю, Японії й Тайваню, впливі цифрових медіа та сценаріях розвитку конфлікту в умовах посилення геополітичного суперництва у Східній Азії.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з порівняльним аналізом стратегій Японії, КНР і Тайваню на тлі змін у безпековій ситуації Східної Азії. Особливу увагу доцільно приділити тому, як історична пам'ять і міжнародно-правові аргументи використовуються в офіційному дискурсі для обґрунтування територіальних претензій, а також ролі цифрових медіа у формуванні уявлень про регіональні загрози. Такий підхід дозволить глибше дослідити зв'язок між політичною риторикою, медійним висвітленням територіальної суперечки та зовнішньополітичними позиціями її учасників.

References [Список використаної літератури]

Agreement between Japan and the United States of America concerning the Ryukyu Islands and the Daito Islands. (1971, June 17). The World and Japan Database. [in English]. [Agreement between Japan and the United States of America concerning the Ryukyu Islands and the Daito Islands. 1971. URL: https://worldjpn.net/documents/texts/docs/19710617.T1E.html (дата звернення: 12.04.2026)].

Baldacchino, G. (2016). Diaoyu Dao, Diaoyutai or Senkaku? Creative solutions to a festering dispute in the East China Sea from an 'Island Studies' perspective. *Asia Pacific Viewpoint, 57*(1), 16–26. https://doi.org/10.1111/apv.12111 [in English]. [Baldacchino G. Diaoyu Dao, Diaoyutai or Senkaku? Creative solutions to a festering dispute in the East China Sea from an 'Island Studies' perspective. *Asia Pacific Viewpoint*. 2016. Vol. 57, No. 1. P. 16–26. DOI: https://doi.org/10.1111/apv.12111].

Burcu, O. (2023). Chinese nationalism through the prism of the Sino–Japanese dispute over the Diaoyu/Senkaku Islands. *Asian Studies Review, 47*(4), 1–21. https://doi.org/10.1080/10357823.2022.2040429 [in English]. [Burcu O. Chinese nationalism through the prism of the Sino–Japanese dispute over the Diaoyu/Senkaku Islands. *Asian Studies Review*. 2023. Vol. 47, No. 4. P. 1–21. DOI: https://doi.org/10.1080/10357823.2022.2040429].

Carter, D. B. (2010). The strategy of territorial conflict. *American Journal of Political Science, 54*(4), 969–987. https://doi.org/10.1111/j.1540-5907.2010.00471.x [in English]. [Carter D. B. The strategy of territorial conflict. *American Journal of Political Science*. 2010. Vol. 54, No. 4. P. 969–987. DOI: https://doi.org/10.1111/j.1540-5907.2010.00471.x].

Dmytrenko, M. K. (2014). Political conflicts: Origins and methods of resolution. *Osvita rehionu, (4)*, 6–14. [in Ukrainian]. [Дмитренко М. К. Політичні конфлікти: природа виникнення та методи їх урегулювання. Освіта регіону. 2014. № 4. С. 6–14. URL: https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Electronni_naukovi_vidannya/Osvita_regionu/osvita_regioniv_4_37_2014.pdf (дата звернення: 12.04.2026)].

Edmarverson, A. S. (2025). Territorial disputes and international law: Principles, cases, and resolutions. *Diplomacy and Law*. [in English]. [Edmarverson A. S. Territorial disputes and international law: Principles, cases, and resolutions. *Diplomacy and Law*. 2025. URL: https://www.diplomacyandlaw.com/post/territorial-disputes-and-international-law-principles-cases-and-resolutions (дата звернення: 12.04.2026)].

Huth, P. K. (1996). Standing your ground: Territorial disputes and international conflict. University of Michigan Press. https://doi.org/10.3998/mpub.14335 [in English]. [Huth P. K. Standing your ground: Territorial disputes and international conflict. Ann Arbor : University of Michigan Press, 1996. 288 p. DOI: https://doi.org/10.3998/mpub.14335].

International Court of Justice. (n.d.). Contentious jurisdiction. https://www.icj-cij.org/contentious-jurisdiction [in English]. [International Court of Justice. Contentious jurisdiction. URL: https://www.icj-cij.org/contentious-jurisdiction (дата звернення: 12.04.2026)].

Jie, D. (2023). From 'shelving sovereignty' to 'regularized patrol'?: Prospect theory and Sino–Japanese islands dispute (2012–14). *International Relations of the Asia-Pacific, 23*(2), 197–228. https://doi.org/10.1093/irap/lcab021 [in English]. [Jie D. From 'shelving sovereignty' to 'regularized patrol'?: Prospect theory and Sino–Japanese islands dispute (2012–14). *International Relations of the Asia-Pacific.* 2023. Vol. 23, No. 2. P. 197–228. DOI: https://doi.org/10.1093/irap/lcab021].

Loja, M. H. (2016). Status quo post bellum and the legal resolution of the territorial dispute between China and Japan over the Senkaku/Diaoyu Islands. European *Journal of International Law, 27*(4), 979–1004. https://doi.org/10.1093/ejil/chw050 [in English]. [Loja M. H. Status quo post bellum and the legal resolution of the territorial dispute between China and Japan over the Senkaku/Diaoyu Islands. *European Journal of International Law*. 2016. Vol. 27, No. 4. P. 979–1004. DOI: https://doi.org/10.1093/ejil/chw050].

Midford, P., & Østhagen, A. (2024). The East China Sea: A case of ocean geopolitics and maritime conflict. *East Asia, 41*, 223–254. https://doi.org/10.1007/s12140-024-09426-y [in English]. [Midford P., Østhagen A. The East China Sea: A case of ocean geopolitics and maritime conflict. *East Asia*. 2024. Vol. 41. P. 223–254. DOI: https://doi.org/10.1007/s12140-024-09426-y].

Ministry of Foreign Affairs of Japan. (2023). The Senkaku Islands. [in English]. [Ministry of Foreign Affairs of Japan. The Senkaku Islands. 2023. URL: https://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/senkaku/pdfs/senkaku_pamphlet.pdf (дата звернення: 12.04.2026)].

Ministry of Foreign Affairs, Republic of China (Taiwan). (2016). Ten facts about the Diaoyutai Islands. [in English]. [Ministry of Foreign Affairs, Republic of China (Taiwan). Ten facts about the Diaoyutai Islands. 2016. URL: https://www.taiwanembassy.org/bz_en/post/841.html (дата звернення: 12.04.2026)].

Ogunnoiki, A. O. (2020). The East China Sea disputes: Examining China and Japan's territorial claims. *African Journal of Law, Political Research and Administration, 3*(2), 79–92. [in English]. [Ogunnoiki A. O. The East China Sea disputes: Examining China and Japan's territorial claims. *African Journal of Law, Political Research and Administration.* 2020. Vol. 3, No. 2. P. 79–92. URL: https://abjournals.org/ajlpra/papers/volume-3/issue-2/the-east-china-sea-disputes-examining-china-and-japans-territorial-claims/ (дата звернення: 12.04.2026)].

Oosterveld, W., Spiegeleire, S., & Sweijs, T. (2015). Pushing the boundaries: Territorial conflict in today's world. Hague Centre for Strategic Studies. [in English]. [Oosterveld W., Spiegeleire S., Sweijs T. Pushing the boundaries: Territorial conflict in today's world. The Hague : Hague Centre for Strategic Studies, 2015. URL: https://hcss.nl/wp-content/uploads/2015/06/HCSS_StratMon_web_Territorial.pdf (дата звернення: 12.04.2026)].

Russett, B. M., & Oneal, J. R. (2001). Triangulating peace: Democracy, interdependence, and international organizations. W. W. Norton. [in English]. [Russett B. M., Oneal J. R. Triangulating peace: Democracy, interdependence, and international organizations. New York : W. W. Norton, 2001. 393 p. URL: https://wwnorton.co.uk/books/9780393976847-triangulating-peace (дата звернення: 12.04.2026)].

Shao, J. (2023). Territorial dispute at home: Strategic narratives contestation over the Diaoyu/Senkaku Islands nationalization policy in Japan. *International Relations of the Asia-Pacific,* 23(1), 61–92. https://doi.org/10.1093/irap/lcab024 [in English]. [Shao J. Territorial dispute at home: Strategic narratives contestation over the Diaoyu/Senkaku Islands nationalization policy in Japan. *International Relations of the Asia-Pacific.* 2023. Vol. 23, No. 1. P. 61–92. DOI: https://doi.org/10.1093/irap/lcab024].

Shao, J. (2023). Territorial dispute at home: Strategic narratives contestation over the Diaoyu/Senkaku Islands nationalization policy in Japan. *International Relations of the Asia-Pacific, 23*(1), 61–92. https://doi.org/10.1093/irap/lcab024 [in English]. [Shao J. Territorial dispute at home: Strategic narratives contestation over the Diaoyu/Senkaku Islands nationalization policy in Japan. *International Relations of the Asia-Pacific.* 2023. Vol. 23, No. 1. P. 61–92. DOI: https://doi.org/10.1093/irap/lcab024].

Smith, P. J. (2013). The Senkaku/Diaoyu Islands controversy: A crisis postponed. *Naval War College Review, 66(2)*, 27–44. [in English]. [Smith P. J. The Senkaku/Diaoyu Islands controversy: A crisis postponed. Naval War College Review. 2013. Vol. 66, No. 2. P. 27–44. URL: https://digital-commons.usnwc.edu/nwc-review/vol66/iss2/5 / (дата звернення: 12.04.2026)].

Suganuma, U. (2000). S*overeign rights and territorial space in Sino-Japanese relations: Irredentism and the Diaoyu/Senkaku Islands.* University of Hawai'i Press. [in English]. [Suganuma U. *Sovereign rights and territorial space in Sino-Japanese relations: Irredentism and the Diaoyu/Senkaku Islands.* Honolulu :

University of Hawai'i Press, 2000. URL: https://archive.org/details/sovereignrightst0000suga (дата звернення: 12.04.2026)].

United Nations General Assembly. (1970). Declaration on principles of international law concerning friendly relations and co-operation among States in accordance with the Charter of the United Nations (Resolution 2625 (XXV)). https://treaties.un.org/doc/source/docs/A_RES_2625-Eng.pdf [in English]. [United Nations General Assembly. Declaration on principles of international law concerning friendly relations and co-operation among States in accordance with the Charter of the United Nations. Resolution 2625 (XXV). 1970. URL: https://treaties.un.org/doc/source/docs/A_RES_2625-Eng.pdf (дата звернення: 12.04.2026)].

United Nations General Assembly. (1982). Manila Declaration on the Peaceful Settlement of International Disputes (Resolution 37/10). https://digitallibrary.un.org/record/39574 [in English]. [United Nations General Assembly. Manila Declaration on the Peaceful Settlement of International Disputes. Resolution 37/10. 1982. URL: https://digitallibrary.un.org/record/39574 (дата звернення: 12.04.2026)].

United Nations. (1945). Charter of the United Nations. https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text [in English]. [United Nations. Charter of the United Nations. 1945. URL: https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text (дата звернення: 12.04.2026)].

Yap, K.-H., Chen, Y.-W., & Huang, C.-C. (2012). The Diaoyutai Islands on Taiwan's official maps: Pre- and post-1971. *Asian Affairs: An American Review, 39*(2), 90–105. https://doi.org/10.1080/00927678.2012.678122 [in English]. [Yap K.-H., Chen Y.-W., Huang C.-C. The Diaoyutai Islands on Taiwan's official maps: Pre- and post-1971. *Asian Affairs: An American Review*. 2012. Vol. 39, No. 2. P. 90–105. DOI: https://doi.org/10.1080/00927678.2012.678122].

Yu, Y., & Kim, J. Y. (2019). The stability of proximity: The resilience of Sino-Japanese relations over the Senkaku/Diaoyu dispute. *International Relations of the Asia-Pacific, 19*(2), 327–355. https://doi.org/10.1093/irap/lcy012 [in English]. [Yu Y., Kim J. Y. The stability of proximity: The resilience of Sino-Japanese relations over the Senkaku/Diaoyu dispute. *International Relations of the Asia-Pacific*. 2019. Vol. 19, No. 2. P. 327–355. DOI: https://doi.org/10.1093/irap/lcy012].

Velyka O. V.
Department of Social Communications and Regional Studies
Odesa I.I. Mechnikov National University
r. 40, Frantsuzkyi blv., 24/26, Odesa, 65058, Ukraine

THE SENKAKU/DIAOYU/DIAOYUTAI TERRITORIAL DISPUTE: GEOPOLITICAL AND SOCIO-POLITICAL DIMENSIONS

Summary

The article examines the territorial dispute over the Senkaku/Diaoyu/Diaoyutai Islands as one of the most protracted and complex conflicts in East Asia, significantly affecting the geopolitical situation, regional security, and contemporary international relations in the Asia-Pacific region. The study explores the nature of territorial disputes, their historical background, the political and economic factors underlying their emergence, the dynamics of their development, and possible prospects for their resolution. Particular attention is paid to the positions of China, Japan, and Taiwan regarding the sovereignty over the islands, differences in the interpretation of historical events and documents, and the use of international legal arguments to substantiate territorial claims. The article analyzes the main stages in the evolution of the dispute, from the establishment of Japanese administrative control over the islands in the late nineteenth century and the specific features of their status after the Second World War to the escalation of tensions resulting from growing interest in the natural resources of the East China Sea. The significance of the US–Japan agreements concerning the administration of the Ryukyu and Daito Islands is examined, along with the events of 2012, which intensified diplomatic tensions between China and Japan. Special attention is given to the relationship between territorial claims and maritime security, control over strategic spaces, and the protection of national interests. The socio-political dimension of the territorial conflict is explored, particularly the role of historical memory, national narratives, official

diplomatic communication, and media discourse in shaping public perceptions of the dispute. The study demonstrates that territorial claims constitute not only a subject of international legal confrontation but also an instrument of domestic political mobilization, the construction of an external adversary, and the legitimization of foreign policy decisions. The article identifies specific ways in which China, Japan, and Taiwan employ historical and legal arguments to present and substantiate their respective positions at both national and international levels. The article concludes that the persistence of the dispute over the Senkaku/Diaoyu/Diaoyutai Islands results from a combination of historical disagreements, the strategic importance of the islands, economic interests, and the complex structure of regional relations. The unresolved question of sovereignty, together with periodic increases in political and security tensions, continues to pose a risk of further escalation. Prospects for future research include a comparative analysis of the communication strategies employed by the parties to the dispute, the influence of historical memory and digital media on the formation of public perceptions, and opportunities for diplomatic settlement of territorial disagreements amid the transformation of the East Asian security environment.

Key words: territorial disputes, Senkaku/Diaoyu/Diaoyutai Islands, geopolitics, international conflicts, regional security, socio-political discourse, strategic communication, China, Japan, Taiwan.

Дата першого надходження статті до видання: 31.08.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.10.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 25.11.2026